

*Н. О. Петренко,
д. е. н., професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування,
Уманський національний університет садівництва
ORCID ID: 0000-0003-0922-8389
О. А. Поліщук,
к. пед. н., доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних і правових дисциплін,
Уманський національний університет садівництва
ORCID ID: 0000-0002-6053-1060*

DOI: 10.32702/2306-6814.2020.21—22.112

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

N. Petrenko,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Public
Management and Administration, Uman National University of Horticulture, Uman
O. Polishchuk,
PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Social Sciences, Humanities and Law, Uman National University of Horticulture

FORMATION OF ECONOMIC SECURITY OF THE REGION: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECT

У статті досліджено теоретичні та методологічні основи формування економічної безпеки регіону. Зазначено, що регіон, попри тенденції впливу соціальних та економічних аспектів, має свої специфічні проблеми, зокрема, стосовно забезпечення економічної безпеки, які формуються під впливом геополітичного положення, природно-кліматичних умов, наявності сировинних ресурсів, галузей економіки, структури населення. Указано, що економічна безпека держави складається з безлічі загроз економічній безпеці регіонів. Україна, наразі, вже має досвід формування економічної безпеки на державному рівні. А ось відсутність подібної практики на місцевому рівні сьогодні є серйозною проблемою. Зважаючи на вказане, це питання є актуальним та потребує пошуково-аналітичних та практичних розробок.

Проведено аналіз методики формування економічної безпеки регіональної політики. Визначено детермінаційні чинники економічної безпеки регіону. Окреслено перешкоди і загрози економічній безпеці регіону, встановлено характеристики та спрогнозовано їх наслідки. Запропоновано методику оцінки рівня регіональної економічної безпеки, яка містить у собі систему основних критеріїв-індикаторів, які дають можливість кількісно визначити рівень економічної безпеки регіону. Пропонована методика враховує диференціацію регіонів за рівнем життя та спеціалізацією і дає змогу спрогнозувати, як при низьких критеріальних порогових значеннях в одній сфері діяльності, регіон може отримати кращі показники за іншими, пріоритетними для нього, напрямками, забезпечивши собі високі позиції у підсумку. Використання такої методики надасть можливість виявити слабкі сторони (місцевості) регіону, які перебувають у зоні ризику і потребують реформування системи на різних рівнях управління, а також забезпечить високий рівень економічної безпеки регіону на основі досягнення стабільності показників економічної безпеки.

У підсумку, на основі проведеного дослідження, надано практичні рекомендації стосовно забезпечення економічної безпеки регіону.

The article examines the theoretical and methodological bases of formation of economic security of the region. It is stated that the region, despite the trends of social and economic aspects has its specific problems, particularly, regarding the ensurance of the economic security which are formed under the influence of geopolitical situation, natural and climatic conditions, availability of raw materials, industries, population structure. It is pointed out that the economic security of the state consists of many threats to the economic security of the regions. Ukraine, at present, already has experience in forming economic security at the state level. But the lack of such a practice at the local level today appears to be a serious problem. In view of the above mentioned, this issue is relevant and needs research, analytical and practical developments.

The analysis of the formation technique of economic safety of a regional policy has been carried out. Determinative factors of economic security of the region has been determined. Obstacles and threats to the economic security of the region have been outlined, the characteristics have been established and their consequences have been predicted. A method for assessing the level of regional economic security which includes a system of basic criteria-indicators that allow to quantify the level of economic security of the region has been proposed. The proposed methodology takes into account the differentiation of regions by standard of living and specialization and allows us to predict how at low criteria thresholds in one area of activity the region can get better performance in other priority areas, as a result, securing high positions for itself. The use of this methodology will make it possible to identify weaknesses in the region that are at risk area and are required to reform the system at various levels of government, as well as ensure a high level of economic security in the region based on achieving stability of economic security in these areas. Practical recommendations for ensuring the socio-economic security of the region have been provided.

*Ключові слова: держава, регіон, безпека, економіка, фактор безпеки, регіональний розвиток.
Key words: state, region, security, economy, safety factor, regional development.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Регіон — це цілісне територіальне утворення, тому формування та забезпечення його як структурної одиниці, економічної, соціальної та політичної безпеки є однією з вагомих складових економічної безпеки країни загалом. Будь-який регіон, попри вплив макро- та мікроекономічних факторів, має свої специфічні проблеми, зокрема, стосовно забезпечення економічної безпеки, які формуються під впливом геополітичного положення, природно-кліматичних умов, наявності сировинних ресурсів, галузей економіки, структури населення.

Розвиток економіки регіону визначається, з одного боку, його власним економічним потенціалом, а з іншого — здатністю місцевих та регіональних інституцій влади створити ефективні механізми управління цим потенціалом, та забезпечення його стабільності за умов дотримання балансу регіональних та державних інтересів. Чим менше розвинений власний економічний потенціал регіону, у напрямі забезпечення економічної безпеки, тим більш залежним є регіон від зовнішніх ресурсів і процесу ефективної економічної взаємодії з іншими регіонами країни.

Слід зазначити, що економічна безпека держави складається з безлічі загроз економічній безпеці регіонів та територіальних утворень. Україна наразі вже має досвід формування економічної безпеки на державному рівні. А ось відсутність подібної практики на місцевому рівні сьогодні є серйозною проблемою. Зважаючи на вказане, це питання є актуальним та потребує пошуково-аналітичних та практичних розробок.

МЕТА І ЗАВДАННЯ СТАТТІ

Метою статті є дослідження теоретичних та методологічних основ формування економічної безпеки регіону.

Зважаючи на мету статті, головними її завданнями є визначення цілей, перешкод і загроз економічній безпеці регіону, аналіз методики формування економічної безпеки регіональної політики та розробка практичних рекомендацій стосовно забезпечення економічної безпеки регіону.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретико-методологічним засадам вивчення економічної безпеки України присвячено багато праць вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема, Абалкін Л.І. зазначає, що "економічна безпека — це стан економічної системи, що дозволяє їй розвиватися динамічно, ефективно й вирішувати соціальні завдання й при якому держава має можливість виробляти й проводити в життя незалежну економічну політику" [1, с. 78].

Язлюк Б.О. указує, що "Забезпечення (гарантування) безпеки особистості, суспільства, держави та стійкий розвиток нашої країни та й будь-якої країни світу здебільшого залежить від вирішення цілого комплексу питань забезпечення (гарантування) безпеки" [2, с. 151].

Попадинець Н.М. визначає безпеку як існування і розвитку та його захищеність від внутрішніх і зовнішніх загроз. Місце, роль і пріоритет кожного з елементів безпеки визначаються обставинами, що реально складаються на певний період часу всередині й зовні об'єкта [3, с. 20].

Власюк О. вважає, що економічна безпека України базується на творчому поєднанні ресурсів стабільності, керованості та дозованого економічного ризику в тих сферах господарювання, де можна отримати максимальну соціально-економічну поточну ефективність, а також створити сприятливі умови для перспективних інноваційних проектів [4, с. 17].

Варналій З.С., Мельник П.В., Тарангул Л.Л. визначили, що економічна безпека містить такі основні складові, як фінансова, енергетична, науково-технологічна, продовольча, соціальна, трудоворесурсна і зовнішньоекономічна безпека країни [5, с. 34].

Гуменюк А.М. характеризує економічну безпеку як багатогранну категорію, що відображає соціально-економічне явище і розглядається як мотив і мета функціонування макросистем; стан економіки, за якого забезпечується досягнення сукупного вектора інтересів структурних елементів макросистеми. Саме системний підхід створює можливість окреслити місце економічної безпеки в динамічному розвитку макросистеми держави. При цьому зміцнення економічної безпеки обумовлене не лише потребами соціального та економічного розвитку, а й позаекономічними та інституціональними чинниками [6, с. 8—9].

Вітчизняні вчені Амоша О.І., Булєєв Є.Т., Прокопенко Н.Д. [7], Бутко М., Подоляк Л. [8], Грищенко А.А., Кричевська Т.О., Петрик О. І. [9] визначають безпеку як суспільну категорію, тобто як безпеку діяльності в основних сферах суспільства (політичній, економічній, соціально-побутовій, соціокультурній й соціально-екологічній). "У наукових працях цих дослідників безпека ототожнюється з непорушністю, стабільністю. Безпека сприймається не тільки як стан соціальної системи, при якому вона здатна нормально функціонувати й найбільш повно задовольняти потреби суспільства. У цій інтерпретації безпека спрямована на вирішення наступних завдань: виявлення, попередження, усунення небезпек, загроз і ризиків, нейтралізація реальних і потенційних загроз, забезпечення умов захищеності, тобто передбачає активну спрямованість суб'єктів на забезпечення своєї безпеки" [2, с. 151]. "Однак економічна безпека є не тільки важливим елементом національної безпеки, але також важливою умовою й для соціальної безпеки, тому що рівень розвитку економічної безпеки багато в чому визначає рівень соціальної безпеки, що знаходить своє вираження в розвитку особистості, соціальних інститутів і суспільства загалом" [2, с. 152].

Історія виникнення, становлення й розвитку соціальної безпеки одержали відображення в працях таких вчених Мальтус Т.Р., Кейнс Дж., Ларін Ю. [10]. Указані автори розглядали соціальну безпеку як стан соціуму, при якому забезпечений надійний і всебічний захист особистості, суспільства, держави в соціальному просторі від впливу різного роду загроз.

Зважаючи на існуючі дослідження та наукові праці щодо забезпечення безпеки держави, на нашу думку, малодослідженими залишаються питання стосовно формування теоретичних положень та реалізації методики механізму економічної безпеки на рівні територій. Фрагментарність розгляду даних питань зумовлює необхідність проведення досліджень у цьому напрямі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Як засвідчує вибіркового аналіз наукових праць з економічної теорії, теорії державності та регіоналістики [1—4], еволюція теоретичних питань щодо регіонального розвитку рухається у напрямку підвищення ролі соціуму та факторів економічного впливу, що цілком корелюється з концепцією обраного нами дослідження та вказує на підвищену роль соціуму у забезпеченні економічної безпеки регіону, зокрема як однієї з її частин до рівноцінної соціальної складової у системі соціально-економічної безпеки.

Оскільки регіон є складною багатифункціональною та багатоукладною підсистемою національної соціально-економічної системи, то він має множинні зв'язки з макро- та мікроекономічним середовищем країни. Стратегії розвитку регіону — це стратегії розвитку його економіки та соціальної сфери. Основними цілями таких стратегій є забезпечення конституційних прав і свобод громадян, їх правова захищеність, високі стандарти життя населення, підвищення конкурентоспроможності, розвиток усіх рівнів освіти, науки, бізнесу, охорони здоров'я, культури і, нарешті, стабільне економічне зростання.

Слід зазначити, що економічна безпека регіону — це складна динамічна система, що розвивається як екзогенно, так і ендогенно.

Аналіз праць [6—8] дав змогу окреслити детермінанти чинники економічної безпеки регіону, зокрема: геополітичні — процеси, що відбуваються у великих фінансових центрах світової економіки; екзогенні — економічні та соціально-політичні процеси у світі та державі; внутрішні детермінанти, або ендогенні фактори регіону: інвестиційний, інституційний, правовий клімат, освітній потенціал і кадровий ресурс, ресурси управління, сприяння бізнесу, інфраструктура регіону, природні та кліматичні ресурси, стан громадянського суспільства тощо.

Вищезазначене блочне формування факторів, що впливають на економічну безпеку регіонів, підтверджуються проявом загроз та характером їх впливу, і, власне, є причинами виникнення поняття "соціально-економічна безпека". Тому формування концепції регіональної соціально-економічної безпеки має формуватися на основі превентивної системи, що завчасно попереджає кризу на регіональному рівні.

У ході дослідження визначено перешкоди і загрози економічної безпеки регіону, встановлено їх характеристики та спрогнозовано наслідки (табл. 1). При цьому загрози нами визначаються як сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку життєво важливим інтересам країни, території, суспільству і особистостям.

Оскільки загрози породжуються ендогенними і екзогенними факторами, то, як наслідок, реакцією на них повинна бути діяльність щодо забезпечення внутрішньої і зовнішньої безпеки.

Згідно з таблицею 1, перелік загроз економічної безпеки регіону досить великий і різноманітний, тому всі регіональні процеси, які безпосередньо чи опосередковано впливають на формування соціально-економічної безпеки, вимагають глибокого аналізу, а заходи, які повинні її забезпечити — конкретно обґрунтованих

Таблиця 1. Перешкоди і загрози економічній безпеці регіону

Сфера виникнення загроз	Характеристика	Прогнозовані наслідки
Економічний сектор	Низький рівень використання технологій, застаріле виробниче обладнання у структурі матеріально-технічного оснащення підприємств; низький рівень оновлення основних фондів	Низька конкурентоспроможність продукції підприємств регіону; невідповідність продуктів та послуг стандартам
	Скорочення основних фондів; низька рентабельність регіональних виробників; припинення фінансово-господарської діяльності підприємств	Зростання безробіття; завищена вартість продукції регіональних виробників у зв'язку з великими витратами на амортизацію обладнання; вимушене скорочення виробництва регіонального продукту
Соціальний сектор	Зміна рівня, структури доходів і витрат населення; різка диференціація населення за доходами, рівнем і якістю життя; зростання рівня бідності; зміна демографічної ситуації	Збільшення кількості соціально-незахищених верств міського населення в порівнянні з населенням сільської місцевості; криміналізація суспільства; міграція; наростання соціальної напруженості
Соціально-політичний сектор	Міжнародне, міжконфесійне і міжетнічне напруження, політична нестабільність	Можливість розвитку регіонального сепаратизму і розпаду держави
Фінансовий сектор	Зниження ефективності регіональної системи оподаткування; нерациональна розподіл видатків у структурі регіонального бюджету	Низький рівень надходження доходів у бюджету сфери регіону; зростання тенденцій дивергенції у розвитку регіонів; наявність депресивних, відсталіх районів; розрив у виробництві національного доходу на душу населення по регіонах
Інституційно-управлінський сектор	Ослаблення системи державного управління і контролю; проникнення криміналу у владні структури; ослаблення судової гілки влади	Криміналізація господарської діяльності; зростання корупції; погіршення інвестиційного клімату; наростання соціальної напруженості
Зовнішньо-економічний та валютно-фінансовий сектор	Падіння конкурентоспроможності регіональних виробників	Скорочення виробництва регіонального продукту, зростання рівня безробіття
	Зростання залежності регіональних економічних систем від іноземного капіталу, імпорту продуктів харчування, енергоносіїв і обладнання	Орієнтація покупців на імпортні товари, відтік валютних коштів; потреба виробників у кредитах і збільшення державного зовнішнього боргу
	Недофінансування освіти і науки; згорання наукових досліджень і розробок	Розпад наукових колективів; зниження кадрового і науково-технічного потенціалу регіону

Джерело: складено на основі проведеного дослідження.

кроків виходу з кризи. При цьому найбільш важливим є ужиття заходів, які могли б запобігти виникненню можливих загроз, а не усунути вже існуючі. Слід зазначити, що економічна безпека регіону може бути забезпечена за допомогою стимуляції точок росту соціально-економічної сфери регіону. Увагу слід акцентувати на глобалізаційних факторах економічної безпеки, до яких, зокрема, відносяться: людський, інституційний, інформаційний, цивілізаційний, інноваційний, фактор відкритості економіки та ін. Точками зростання у таких випадках можуть слугувати промислові кластери, ефективність яких неодноразово доведена позитивними практичними прикладами. Кластерна політика, за таких умов, розглядається як системоутворюючий фактор розвитку та підвищення конкурентоспроможності економіки регіону.

Щоб мати можливість своєчасно виявляти проблемні питання, що потребують вирішення на державному рівні, або визначення тих регіонів, які знаходяться в зоні ризику та потребують реформування системи управління, нами пропонується інноваційна методика оцінки рівня регіональної економічної безпеки. Вона містить у собі систему основних критеріїв-індикаторів, які дають можливість кількісно визначити рівень економічної безпеки регіону.

На рисунку 1 відображено етапи розробки і впровадження пропонованої методики оцінки рівня еко-

мічної безпеки регіону. Водночас слід зазначити, що критеріальні показники оцінки рівня економічної безпеки, нами сформовано у 4 групи:

I. Економічна група: використання основних фондів підприємницьких структур; рівень ефективності діяльності підприємств регіону; рівень безробіття; середній рівень заробітної плати; залучення інвестицій.

II. Соціально-демографічна група: рівень демографічного навантаження; коефіцієнти народжуваності, смертності; показники міграції; показники рівня життя осіб старше працездатного віку; показники охорони здоров'я і освіти.

III. Група ЖКГ та охорони навколишнього середовища: введення в дію житлових будинків; частка аварійного та непридатного для проживання житла; рівень фінансової забезпеченості сфери ЖКГ; кількість підприємств, господарська діяльність яких спричиняє шкоду навколишньому середовищу (відходи тощо).

IV. Група показників забезпечення рівня якості життя, що містить показники злочинності та рівень забезпеченості продуктами харчування власного виробництва тощо.

Оцінка рівня економічної безпеки регіонів проводиться шляхом співставлення одержаних у ході проведення оцінки показників з нормативними значеннями (ДСТУ та інші норми). Якщо неможливо встановити нормативи, то при розрахунках, для порівняння, можуть ви-

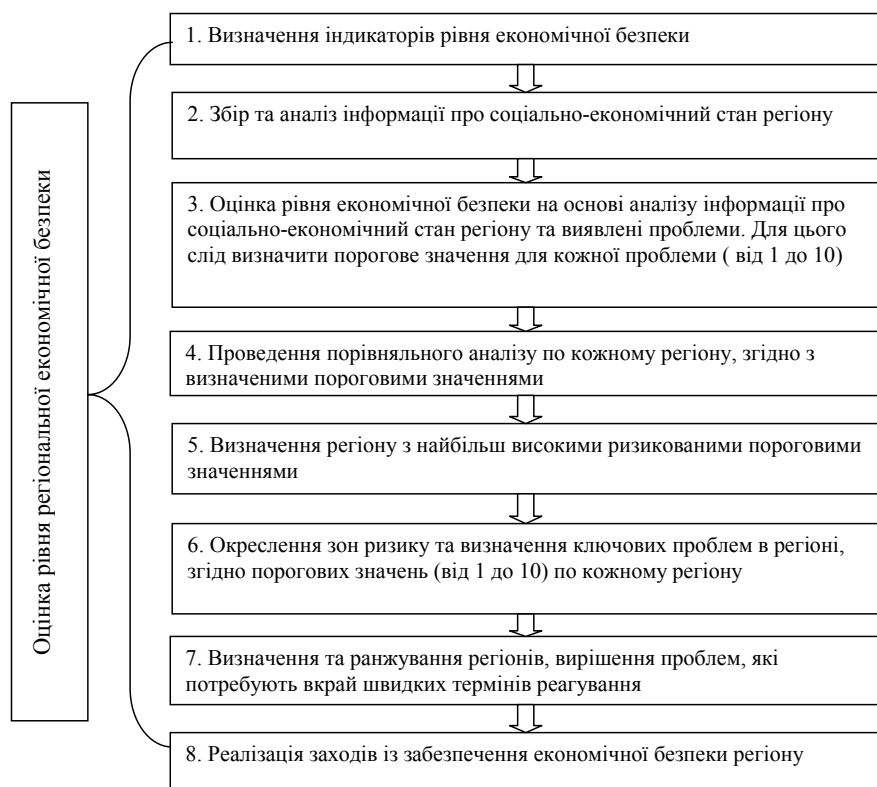

Рис. 1. Етапи реалізації методики оцінки рівня регіональної економічної безпеки

Джерело: складено на основі проведеного дослідження.

користуватися середньозваженими показниками минулих років. Проводячи оцінку, слід урахувати, той факт, що регіони спочатку знаходяться в нерівних умовах.

Пропонована методика враховує диференціацію регіонів за рівнем життя та спеціалізацією, і дає змогу спрогнозувати, як при низьких критеріальних порогових значеннях в одній сфері діяльності, регіон може отримати кращі показники за іншими, пріоритетними для нього, напрямками, забезпечивши собі високі позиції у підсумку.

Використання даної методики надасть можливість виявити слабкі сторони (місцевості) регіону, які пере-

бувають у зоні ризику і потребують реформування системи на різних рівнях управління, а також забезпечить високий рівень економічної безпеки регіону на основі досягнення стабільності показників економічної безпеки на цих територіях.

Зауважимо, що, на нашу думку, для забезпечення економічної безпеки регіону необхідно використовувати системний підхід. Використання системного підходу у процесі реалізації методики економічної безпеки регіону робить необхідним формування єдиної дво- або трирівневої системи цілей, яка буде містити показники оцінки рівня регіональної безпеки. Перший рівень слід

Рис. 2. Схема трирівневої системи цілей економічної безпеки регіону

Джерело: складено на основі проведеного дослідження.

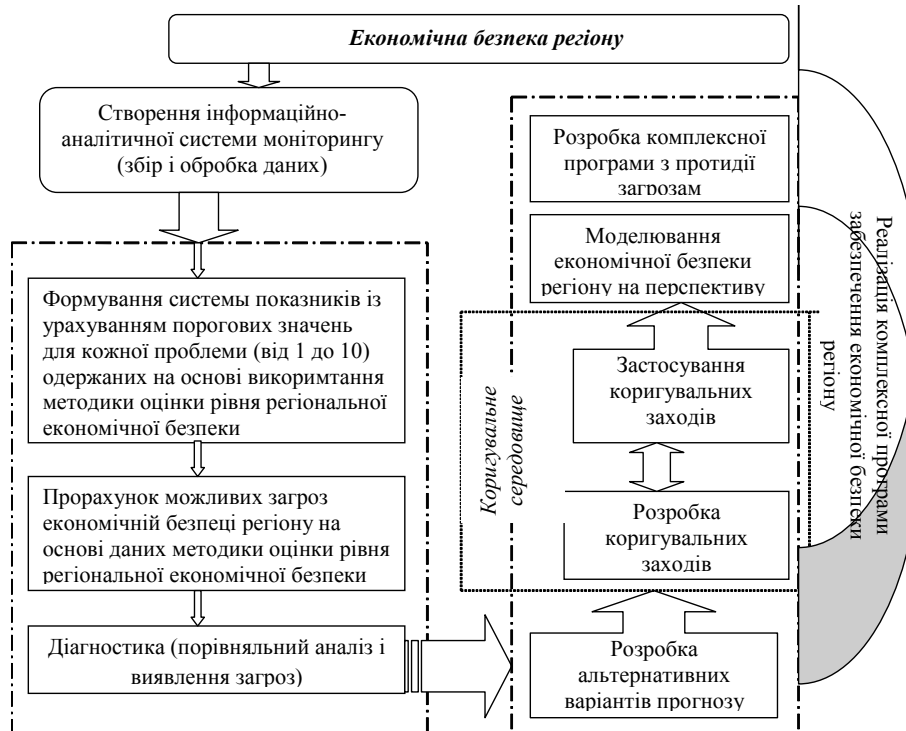

Рис. 3. Алгоритмічний процес реалізації комплексної програми забезпечення економічної безпеки регіону

Джерело: побудовано на основі проведеного дослідження.

формувати з цілей регіону, які виступають основою підсистеми національної економіки. По відношенню до регіону — це цілі макrorівня. Другий рівень — це цілі безпосередньо самого регіону, зокрема стосовно організації забезпечення соціально-економічної безпеки, по іншому — цілі мезорівня. Такі цілі можна назвати управлінськими або організаційними. Також ще слід урахувати локальні цілі — цілі мікро-рівня. Тобто такі, по відношенню до яких, регіон виступає керуючою системою.

Ураховуючи вищезазначене, зміст системи соціально-економічної безпеки регіону може бути схематично представлено у вигляді ієрархії цілей (рис. 2).

Для отримання повноцінної картини стану економічної безпеки регіону, об'єктивного аналізу загроз і заходів щодо їх попередження, або усунення наслідків повинні бути використані методи моделювання. Причому можлива побудова як моделі рівня економічної безпеки, так і проблемної ситуації, прогнозованої шкоди, ефективності заходів, що вживаються тощо.

Оскільки кожен рівень цілей забезпечення економічної безпеки регіону включає цілі бізнесу, населення, органів управління, то розробка і деталізація цілей повинна відбуватися усередині кожного рівня в усіх напрямках, щоб забезпечити економічну безпеку регіону. При розробці ієрархії цілей необхідно враховувати, що цілі більш високого рівня повинні реалізовуватися цілями більш низьких рівнів. Ієрархія цілей повинна урахувати модель регіонального розвитку, звичні норми та моделі поведінки регіональної влади, враховувати зовнішньополітичні та інші фактори національного рівня.

Зважаючи на цілі, які ураховують при формуванні програми забезпечення економічної безпеки регіону, весь процес забезпечення безпеки може бути структу-

ровано у блоки, які об'єднують основні заходи процесу:

1) організаційно-аналітичне забезпечення (аналіз зовнішніх та внутрішніх загроз соціально-економічної безпеки регіону, розробка системи показників (індикаторів) і їх порогових значень);

2) методичне і інформаційне забезпечення (створення системи моніторингу: збір та обробка даних, розробка методик діагностики та моделювання рівня соціально-економічної системи безпеки регіону тощо);

3) концептуально-програмне забезпечення (розробка комплексної програми забезпечення соціально-економічної безпеки регіону, необхідних заходів, концепції, стратегії, формування організаційних структур, прийняття інституціональних змін).

Алгоритм забезпечення економічної безпеки регіону на основі методики оцінки рівня регіональної економічної безпеки подано на рисунку 3.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження слід сказати, що в умовах трансформаційної економіки та залучення країни в глобалізаційні процеси, механізм забезпечення соціально-економічної безпеки регіонів не може мати повністю централізований характер, хоча, деякі процеси управління соціально-економічною безпекою відносяться до системи центральної влади, але інші можуть бути делеговані їй регіонами. Передусім це пов'язано з незавершеністю процесів регіоналізації на всьому пострадянському просторі, та безпосередньо незавершеними процесами децентралізації в Україні, відсутністю необхідних структур та інституцій, високим ступенем дивергенції у розвитку регіонів, що не дає змоги окремим регіонам повноцінно та самостійно

сформувати механізми забезпечення власної економічної безпеки.

Проведене дослідження дає змогу окреслити основні теоретико-методологічні принципи формування економічної безпеки регіону. Слід сказати, що формування економічної безпеки регіону має відбуватися: а) комплексно, тобто з аналізом і урахуванням усіх аспектів регіональної політики; б) системно, з урахуванням взаємозв'язків і взаємозалежностей; в) варіативно, тобто з визначенням та обґрунтуванням низки варіантів нейтралізації або ліквідації загроз, з визначенням ймовірного ризику при реалізації заходів щодо запобігання критичних ситуацій.

Запропонована, у ході проведення дослідження, методика оцінки рівня регіональної економічної безпеки, яка містить в собі систему основних критеріїв-індикаторів, які дають можливість кількісно визначити рівень економічної безпеки регіону. Також методика враховує диференціацію регіонів за рівнем життя та спеціалізацією, і дає змогу спрогнозувати, як при низьких критеріальних порогових значеннях в одній сфері діяльності, регіон може отримати кращі показники за іншими, пріоритетними для нього, напрямками, забезпечивши собі високі позиції у підсумку. Використання такої методики надасть можливість виявити слабкі сторони (місцевості) регіону, які перебувають у зоні ризику і потребують реформування системи на різних рівнях управління, а також забезпечить високий рівень економічної безпеки регіону на основі досягнення стабільності показників економічної безпеки на цих територіях.

Разом з тим, слід зазначити, що для вирішення завдань стосовно проведення аналізу і оцінки економічної безпеки регіону, аналітико-методичний інструментарій також повинен бути універсальним і гнучким, щоб у короткі терміни була можливість його адаптації до нових завдань в умовах глобалізації та трансформаційних перетворень.

Література:

1. Абалкин Л. Логика экономического роста. М.: Институт экономики РАН, 2002. 228 с.
2. Язлюк Б.О. Теоретичні основи сутності та змісту соціально-економічної безпеки. Економічний аналіз. Тернопільський національний економічний університет "Економічна думка". 2014. Том 16. № 1. С. 149—154.
3. Попадунець Н.М. Основні чинники забезпечення економічної безпеки України. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2016. Вип. 2 (118). С. 20—23.
4. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку: Наукова доповідь. Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. К., 2008. 48 с.
5. Варналії З.С., Мельник П.В., Тарангул Л.Л. Економічна безпека. Київ: Знання, 2009. 647 с.
6. Гуменюк А.М. Безпека структурно-інституційної трансформації економіки регіону: теоретичні основи та прикладні аспекти: монографія. Київ: НІСД, 2014. 468 с.
7. Амоша А.И., Булеев Е.Т., Прокопенко Н.Д. Теоретические и прикладные аспекты функционирования

производственного комплекса региона. НАН Украины; Институт экономики промышленности; Институт экономико-правовых исследований. Донецк, 2004. 424 с.

8. Бутко М. Подоляк Л. Державне регулювання як інструмент підвищення конкурентоспроможності регіонів. Економіка України. 2007. № 6. С. 36—45.

9. Гриценко А.А., Кричевська Т.О., Петрик О.І. Інститут таргетування інфляції: зарубіжний досвід і перспективи запровадження в Україні: Наукова доповідь. Ін-т екон. та прогнозув. К., 2008. 272 с.

10. Мальтус Т.Р., Кейнс Дж. М., Ларин Ю. Антология экономической классики: собр. соч. М.: МП "Эконом", Ключ 1993. 486 с.

References:

1. Abalkin, L. (2002), *Logika jekonomicheskogo rost* [The logic of economic growth], Institut jekonomiki RAN, Moscow, Russia.
2. Yazliuk, B.O. (2014), "Theoretical foundations of the essence and content of socio-economic security", *Ekonomicznyj analiz. Ternopil's'kyj natsional'nyj ekonomichnyj universytet "Ekonomiczna dumka"*, vol. 16, no. 1, pp. 149—154.
3. Popadynets', N.M. (2016), "The main factors of ensuring the economic security of Ukraine", *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, vol. 2 (118), pp. 20—23.
4. Vlasjuk, O.S. (2008), *Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku* [Theory and practice of economic security in the system of economic science], *Nats. in-t probl. mizhnar. bezpeky pry Radi nats. bezpeky i oborony Ukrainy*, Kyiv, Ukraine.
5. Varnalij, Z.S., Mel'nyk, P.V. and Taranhul L.L. (2009), *Ekonomiczna bezpeka* [Security of Economic], *Znannia*, Kyiv, Ukraine.
6. Humeniuk, A.M. (2014), *Bezpeka strukturno-instytutsional'noi transformatsii ekonomiky rehionu: teoretichni osnovy ta prykladni aspekty* [Security of structural and institutional transformation of the region's economy: theoretical foundations and applied aspects], *NISD*, Kyiv, Ukraine.
7. Amosha, A.I., Buleev, E.T. and Prokopenko, N.D. (2004), *Teoreticheskie i prikladnye aspekty funkcionirovaniya proizvodstvennogo kompleksa regiona* [Theoretical and applied aspects of the functioning of the industrial complex of the region], *NAN Ukrainy; Institut jekonomiki promyshlennosti; Institut jekonomiko-pravovyh issledovaniy*, Doneck, Ukraine.
8. Butko, M. and Podoliak, L. (2007), "State regulation as a tool to increase the competitiveness of regions", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 6, pp. 36—45.
9. Gritsenko, A.A. Kricheskaya, T.O. and Petryk, O.I. (2008), *Instytut tarhetuvannia inflatsii: zarubizhnyj dosvid i perspektyvy zaprovadzhennia v Ukraini* [The Inflation Targeting Institute: foreign experience and prospects for implementation in Ukraine], *In-t ekon. ta prohnozuv*, Kyiv, Ukraine.
10. Malthus, T.R. Keynes, J.M. and Larin, Yu. (1993), *Antologija jekonomicheskoy klassiki* [Anthology of economic classics], *MP "Ekonom"*, Klyuch Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 26.10.2020 р.